Tuomas Ojanen
29.11.2018

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

U 94/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU, EURATOM) N:O 1141/2014 muuttamisesta henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen rikkomuksiin liittyvän tarkastusmenettelyn osalta Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä

Valtioneuvoston kirjelmässä (ks. tarkemmin jakso 2) kuvatulla asetusmuutosehdotuksella on tarkoitus varmistaa, että sellaisille Euroopan tason poliittisille puolueille tai säätiöille, jotka hyödyntäisivät tietosuojasääntöjen rikkomuksia tarkoituksenaan vaikuttaa Euroopan parlamentin vaalien tulokseen, voitaisiin määrätä taloudellisia seuraamuksia. Lisäksi ehdotetaan asetuksen vastuuviranomaiselle omaa henkilöstöä, jonka nimittäisi vastuuviranomaisen johtaja.

Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta on todettava, että perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut nyt muutettavaa asetusta N:o 1141/2014 lausunnossaan PeVL 58/2017 vp, jossa se painotti asetuksen liittymiä unionin tason demokratiaan ja kansalaisten oikeuksien toteutumiseen.

Valtioneuvoston kirjelmässä suhtaudutaan enimmäkseen myönteisesti asetukseen ehdotettuihin muutoksiin vaalikampanjoinnin läpinäkyvyyden parantamiseksi ja henkilötietojen väärinkäytön riskin vähentämiseksi, samoin kuin oman henkilöstön osoittamiseen vastuuviranomaiselle sen toimintaedellytysten a riippumattomuuden parantamiseksi.

Valtioneuvoston mukaan ehdotuksiin liittyy epäselvyyksiä ensinnäkin siltä osin kuin kysymys olisi Euroopan tason poliittisten puolueiden velvollisuuksista huolehtia siitä, että niiden kansallisten jäsenpuolueiden verkkosivuilla julkaistaisiin sen poliittinen ohjelma, logo sekä tiedot sukupuolten edustuksesta ehdokkaiden ja Euroopan parlamentin jäsenten keskuudessa. Valtioneuvoston mukaan komission tulisi tarkemmin selvittää, ovatko vaatimuksen laiminlyömisestä aiheutuvat seuraukset oikeansuhtaisia. Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausunnossa voidaan tältä osin yhtyä valtioneuvoston kantaan.

Samoin valtioneuvosto pitää tarpeellisena selvittää vielä lisää ehdotuksen taloudellisia seuraamuksia ja niiden yhteensopivuutta tietosuojalainsäädäntöön sisältyvien sanktioiden kanssa (ks. tarkemmin lisättäväksi ehdotettu uusi 10 a artikla ja 27 artikla sekä niistä valtioneuvoston kirjelmässä todettu). Valtioneuvoston mukaan ehdotus vaikuttaa tältä osin ongelmalliselta suhteessa niihin vaatimuksiin, joita rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten määräämiselle on EU-oikeudessa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä asetettu. Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausunnossa on syytä yhtyä valtioneuvoston kantaan tältä osin, mutta samalla olisi kuitenkin paikallaan huomauttaa tarpeesta arvioida ehdotuksen taloudellisia seuraamuksia ottaen huomioon myös asetuksen liittymät unionin tason demokratiaan ja kansalaisten oikeuksien toteutumiseen.

Valtioneuvoston kirjelmässä kiinnitetään yleisesti huomiota vaikutusarvioinnin ja avoimen kuulemisen merkitykseen lainvalmistelussa ja todetaan, ettei komissio ole toteuttanut muutosehdotuksesta vaikutusten arviointia. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 58/2017 vp valiokunta piti ”tärkeänä tarkempia arvioita siitä, minkälaisia vaikutuksia muutoksella olisi käytännössä ja vaikuttaisiko muutos olemassa olevien poliittisten ryhmien asemaan. Valmistelussa tulisi varmistaa, etteivät ehdotetut muutokset aiheettomasti haittaa demokraattisia toimintamahdollisuuksia.” Nähdäkseni käsillä olevasta ehdotuksesta annettavassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa on painokkaasti korostettava asianmukaisen vaikutusarvioinnin tarvetta.

Helsingissä 29. päivänä marraskuuta 2018

Tuomas Ojanen
professori
Helsinki